

Analysis of the Relationship between Indicators of Urban Tourism and Development in Iran

- Mahmood Akbari *** Associate Professor of Geography and Urban Planning, Yasouj University, Yasouj, Iran.
- Yousef Zarnegarian** Assistant Professor of Economics, Yasouj University, Yasouj, Iran.
- Ebrahim Molavi** Assistant Professor of Design Planning, Bu Alisina University, Hamadan, Iran.

Target

Today more than ever we need sustainable urban tourism development management. Tourism and consequently urban tourism are very important in the world economy and its long-term prosperity is desirable for any tourism destination. Tourism is one of the pillars of sustainable urban and regional development, and the present research was conducted with the aim of analyzing the relationship between the selected indicators of urban tourism and the state and level of development in Iran by applying the Mairca multi indicator decision-making technique, and it was tried to use to analyze and evaluate the status of services related to the urban tourism industry in Iran using Mairca technique.

Methodology

The current research is quantitative and analytical. The research data was obtained through the statistical yearbook of the Organization of Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism in 2018. By using Mairca technique, has been done the analysis of Iran's urban tourism services. By using Shannon's entropy model, the weight of the analyzed indicators has been calculated and these weights have been used in the Mairca technique. The calculated weight is the number of hotels (0/0239), the number of three-star hotels (0/0285), the number of four-star hotels (0/0281), the number of five-star hotels (0/1201), the number of apartment hotels (0/0758), The number of complexes (0/1173), the number of guest houses (0/0792),

* Corresponding Author: mahmoodakbari91@yahoo.com

How to Cite: M, Akbari; Y, Zarnegarian; E, Molavi. (2024). Analysis of the Relationship Between Indicators of Urban Tourism and Development in Iran, *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 15(58), 79-103.

the number of boarding houses (0/1404), tourism (0/0576), the number of tourism rooms (0/0560), the number of reception units on the way (0/0198), the number of traditional canteens (0/0310), the number of travel service offices (0/0519), the number of tour guides (0/0869), the number of active tourism schools (0/0457) and the number of exploited projects Tourism (0/0370) has been obtained. After calculating Shannon's entropy model for urban tourism indicators and development indicators, the Mairca method has been calculated, which was done in six steps.

Findings

The sum of the final values of the total gap shows that Tehran province has the highest score of (0/0154) related to urban tourism industry services. Khorasan Razavi province has obtained the highest urban tourism score after Tehran province in Mairca technique (0/0187). Gilan province is in the third place with a score of (0/0238). In the Mairca technique of Kerman province, with a score of (0/0258), it is placed in the fourth place. Fars province has been ranked fifth with a score of (0/0266). Isfahan province was in sixth place with a score of (0/0273) and Mazandaran province was in seventh place with a score of (0/0275). In the Mairca technique, Yazd province has the highest score (0/0287) after the mentioned provinces. The results of the Mairca technique and the sum of the final values of the total gap show that the provinces of Bushehr with a score of (0/0318), Sistan and Baluchistan with a score of (0/0318) and Ilam province with a score of (0/0318) are ranked in 29th, 30th and 31th.

The results obtained from the Mairca technique and the sum of the final values of the total gap in terms of development show that the best value was assigned to Tehran (0/0037). Khorasan Razavi has assigned the score (0/0177) and in this respect, the lowest scores belong to Ilam (0/0296) and Semnan (0/0297). The research results show that there is a relationship between tourism indicators and the level of development in Iran. The coefficient of determination value is 0/747. The coefficient of determination shows that %74/7 of changes in the state of development depend on tourism services and the rest %25/3 depends on other factors.

Innovation

In this research, Mairca decision making technique has been proposed for the first time in Iran. The sum of the final values of the total gap and the difference of points obtained in the Mairca decision making technique shows the inequality between the provinces of Iran in the field of services related to urban tourism, and there is a significant relationship between the amount of urban tourism services and development.

Conclusion

Urban tourism needs planning to ensure positive effects and reduce negative effects, therefore it needs an integrated, comprehensive planning framework and effective management strategies. Urban tourism should be managed through integrated methods based on sound planning. With this approach to tourism, this industry can bring significant economic benefits without creating ecological and social problems. Tourism planning is applicable at all levels of development and for special places. Integrated planning can create economic, social and environmental benefits and lead to the improvement of social justice indicators, improvement of living standards, public welfare and regional balance.

Keywords: "Urban Tourism", "Development", "Mairca technique", "Iran"

تحلیل رابطه بین نماگرهای منتخب گردشگری شهری و توسعه یافتگی در ایران

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

محمود اکبری *

استادیار گروه اقتصاد، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

یوسف زرنگاریان

استادیار گروه طراحی شهری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.

ابراهیم مولوی

چکیده

گردشگری از حیث درآمد یکی از مهم‌ترین صنایع در جهان است و نقش مهمی را در توسعه اقتصادی کشورها ایفا می‌کند. به تبع کشورهای پیشرفته و صنعتی هم‌اکنون تعداد زیادی از کشورهای درحال توسعه از طریق توسعه صنعت گردشگری موفق به رشد اقتصادی شده‌اند. پژوهش حاضر از نوع کمی و تحلیلی است. داده‌های موردنیاز پژوهش از طریق سالنامه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در سال ۱۳۹۸ جمع‌آوری شده است. با استفاده از مدل آنتروپی شانون به محاسبه وزن شاخص‌های گردشگری شهری اقدام شده است و این وزن‌ها در تکنیک‌های میرکا به کار گرفته شده‌اند و با بهره‌گیری از این تکنیک به بررسی خدمات گردشگری شهری در ایران مبادرت شده است. تکنیک میرکا و محاسبه مجموع مقادیر نهایی شکاف کل نشان می‌دهد که تهران با کسب امتیاز (۰/۰۱۵۴) بیش‌ترین امتیاز گردشگری شهری را از آن خود کرده است. بوشهر با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸)، سیستان و بلوچستان با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸) و ایلام با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸) دارای کمترین امتیاز در زمینه خدمات مرتبط با گردشگری شهری هستند. مقدار ضریب تعیین ۰/۷۴۷ به دست آمده است و نشان می‌دهد که ۷۴/۷ درصد تغییرات در میزان توسعه یافتگی به خدمات گردشگری وابسته است و بقیه ۲۵/۳ درصد به سایر عوامل بستگی دارد. مجموع مقادیر نهایی شکاف کل و اختلاف امتیازهای به دست آمده در تکنیک تصمیم‌گیری میرکا نشان دهنده نابرابری میان استان‌های ایران در زمینه خدمات مرتبط با گردشگری شهری است و بین افزایش خدمات گردشگری شهری و میزان توسعه یافتگی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: گردشگری شهری، توسعه، تکنیک میرکا، ایران

مقدمه

گردشگری یک صنعت جهانی است (Manhas et al, 2016: 26) و محرک شایسته توسعه در اقتصادهای نوظهور محسوب می‌شود (Khan et al, 2020: 1). اهمیت گردشگری در توسعه و رشد منطقه‌ای توسط محققان و سیاست‌گذاران به رسمیت شناخته شده است (Calero & Turner, 2020: 3-4). مسائل پایداری گردشگری و توسعه شهری اولویت‌های اصلی سیاست‌گذاران در سراسر جهان شده است (Zamfir & Corbos, 2016: 12709). گردشگری عامل مهمی در توسعه اقتصادی بسیاری از کشورها و مقاصد گردشگری است (Manhasa et al, 2020: 26). در دنیای امروز که جهانی شده گردشگری به عنوان یکی از بزرگ‌ترین، سریع‌ترین و پویاترین بخش‌های اقتصادی در جذب فعالیت‌های اقتصادی خارجی شناخته می‌شود. بسیاری از کشورهای در حال توسعه و مناطق با افزایش مشارکت اقتصادی از طریق توسعه گردشگری موفق به رشد اقتصادهای خود شده‌اند. گردشگری به عنوان یک ابزار توسعه منطقه‌ای برای کمک به ایجاد فعالیت‌های اقتصادی محلی جدید دیده می‌شود (Meyer & Meyer, 2015: 197). مشکلات مختلف جامعه و توسعه مناطق شهری را می‌توان با تبدیل شهرها به مقاصد گردشگری جذاب به صورت اصولی حل کرد (Zamfir & Corbos, 2016: 12709). تنوع و ارتباط محصولات گردشگری می‌تواند برای توسعه موفقیت‌آمیز مقاصد گردشگری بسیار مهم باشد (Benur & Bramwell, 2015: 1). امروزه شاید بیش از هر زمان دیگری نیاز به مدیریت توسعه گردشگری پایدار وجود داشته باشد (Zamfir & Corbos, 2016: 12709). گردشگری در اقتصاد جهانی از اهمیت زیادی برخوردار است و رونق بلندمدت آن در هر مقصد گردشگری مطلوب است. با این حال، بدون دخالت عوامل مؤثر در صنعت به راحتی نمی‌توان به موفقیت دست یافت؛ لذا ارزیابی ادراکات ساکنان از گردشگری و درگیر کردن آنها در ابعاد مختلف برنامه‌ریزی گام مهمی در ایجاد پایداری در مقاصد گردشگری است (Wang et al, 2005: 1). گردشگری از ارکان توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای است و پژوهش حاضر با هدف تحلیل رابطه نماگرهای

منتخب گردشگری شهری و وضعیت و میزان توسعه‌یافتگی در ایران با به‌کارگیری تکنیک تصمیم‌گیری چند شاخصه میرکا انجام شده است و سعی شده است که با استفاده از تکنیک میرکا وضعیت خدمات مرتبط با صنعت گردشگری شهری در ایران تحلیل و ارزیابی شود.

پیشینه تحقیق

تحقیقات مربوط به گردشگری به‌طور مداوم پیشرفت کرده است (Airey et al, 2015). از مهم‌ترین مطالعات مرتبط با تحقیق و نتایج آنها می‌توان به اکداچ و اوتر^۱ (۲۰۱۱)، آشورث و پاک^۲ (۲۰۱۱)، یلماز و جونای^۳ (۲۰۱۲)، دمبروسکا و فیالوا^۴ (۲۰۱۴)، میر و میر^۵ (۲۰۱۵)، منهاس و همکاران^۶ (۲۰۱۶)، اکیهیتو^۷ (۲۰۱۷)، توکارچوک و همکاران^۸ (۲۰۱۷)، کالرو و ترنر^۹ (۲۰۲۰)، بندویی و همکاران^{۱۰} (۲۰۲۰)، اکبری (۱۴۰۱) و ... اشاره کرد.

اکداچ و اوتر (۲۰۱۱) به این نتیجه رسیدند که مقصدهای گردشگری جهان و ویژگی‌های جغرافیایی آنها بایستی با داده‌های آماری مقایسه‌ای درک شود تا آینده جریان گردشگری بهتر پیش‌بینی شود. آشورث و پاک (۲۰۱۱) به این نتیجه رسیدند که گردشگری شهری به عنوان یکی از موضوعات ثابت در توسعه تحقیقات گردشگری باقی‌مانده است؛ چراکه از دهه ۱۹۹۰ تاکنون چندین مقاله مهم در این زمینه بررسی شده‌اند. این مطالعات بررسی مدیریت گردشگری و شناخت ما را از تحقیقات گردشگری

1. Akdag & Oter
2. Ashworth & Page
3. Yılmaz & Gunay
4. Dumbrovská & Fialová
5. Meyer & Meyer
6. Manhas et al
7. Akihito
8. Tokarchuk et al
9. Calero & Turner
10. Bandoi et al

شهری با پارادوکس‌هایی که با دامنه وسیع‌تری از علوم اجتماعی مرتبط هستند، نشان می‌دهد.

یلماز و جونای (۲۰۱۲) به این نتیجه رسیدند که گردشگری به لطف ویژگی‌های خود در تسهیل تحولات اجتماعی و فرهنگی، کمک به بخش‌های دیگر، گسترش رفاه و ایجاد ارزش اقتصادی تبدیل به یک بخش استراتژیک برای توسعه شده است. گردشگری شهری در ترکیه می‌تواند نقش حیاتی در بازسازی شهرها ایفا کند و توسعه گردشگری شهری تا حد زیادی به بهبود حس شهری، درستی تصویر شهر و فرصت‌های شغلی جدید کمک می‌کند. سرمایه‌گذاران گردشگری باید تلاش زیادی در رابطه با توسعه زیرساخت گردشگری داشته باشند.

دمبروسکا و فیالوا (۲۰۱۴) در پژوهشی توسعه گردشگری شهری در پراگ را با شرایط موجود در وین و بوداپست در دهه گذشته مقایسه می‌کند و به این نتیجه رسیدند که گردشگری شهری به یکی از ابعاد مهم گردشگری در دهه اخیر تبدیل شده است. اهمیت گردشگری شهری عمدتاً به خاطر توسعه فناوری‌های اطلاعاتی افزایش یافته است. نتایج این پژوهش بار بالای گردشگری در پراگ و تمرکز شدید آن در شهر قدیمی را نشان می‌دهد. اکیهیتو (۲۰۱۷) به این نتیجه رسید که در سال‌های اخیر تعداد گردشگران از هند به سرعت در حال افزایش هستند.

توکارچوک و همکاران (۲۰۱۷) به این نتیجه رسیدند که بسیاری از شهرها توسعه گردشگری را فرصتی برای رشد اقتصادی می‌دانند. بررسی دقیق مزایا و معایب توسعه گردشگری شهری برای حفظ تعادل پایدار شهری لازم و ضروری است. در این پژوهش تجربه توسعه گردشگری در شهرهای آلمان و پایتخت گردشگری فرهنگی آلمان و تأثیر گردشگری شهری بر رفاه ساکنین شهری بررسی شده است. نتایج این پژوهش مفاهیم سیاسی را برای توسعه گردشگری شهری پیشنهاد می‌کند که منجر به بهبود کیفیت زندگی و رفاه افراد می‌شود.

رودی و همکاران^۱ (۲۰۱۹)، آنتوناکاکیس و همکاران^۲ (۲۰۱۹) به این نتیجه رسیدند که بین گردشگری و رشد و توسعه اقتصادی رابطه وجود دارد و مناطقی که گردشگری را در برنامه خود قرار داده‌اند در زمینه توسعه یافتگی وضعیت بهتری را دارا هستند.

کالرو و ترنر (۲۰۲۰) به بررسی ادبیات اقتصاد منطقه‌ای و جغرافیای اقتصادی در ارتباط با گردشگری برای شناسایی الگوهای نظری تلاش برای تبیین نقش گردشگری در توسعه و رشد منطقه‌ای و کاربردهای تجربی آنها پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مسیرهای آینده موردنیاز برای توسعه بیشتر تحقیقات گردشگری منطقه‌ای به عنوان مطالعه مبتنی بر توسعه و رشد اقتصادی موردنیاز است.

نتایج مطالعه بندویی و همکاران (۲۰۲۰) بر وجود رابطه مثبت بین توسعه گردشگری و افزایش کیفیت زندگی تأکید می‌کند. نوئس^۳ (۲۰۲۰)، چنگ و زنگ^۴ (۲۰۲۰)، تانگ^۵ (۲۰۲۰) به این نتیجه رسیدند که بین گردشگری و رشد و توسعه اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد. هالر و همکاران^۶ (۲۰۲۱) به این نتیجه رسیدند که گردشگری یکی از مهم‌ترین بخش‌هایی برای رشد و توسعه اقتصادی است.

اکبری (۱۴۰۱) با به‌کارگیری تکنیک میرکا به این نتیجه رسید که کلان‌شهر تهران با کسب امتیاز (۰/۰۰۴۹) بیش‌ترین امتیاز شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی را داشته است. کلان‌شهر اصفهان با کسب امتیاز (۰,۱۴۱۰) بعد از تهران بیشترین امتیاز را از آن خود کرده است و امتیاز کلان‌شهرهای مشهد (۰/۱۴۶۲)، تبریز (۰/۱۵۲۰)، شیراز (۰/۱۵۴۰) و قم (۰/۱۶۱۲) به‌دست آمده است. نتایج این پژوهش نشان‌دهنده نابرابری در شاخص‌های توسعه پایدار اجتماعی در کلان‌شهرهای ایران بوده است.

-
1. Roudi et al
 2. Antonakakis et al
 3. Neuts
 4. Cheng & Zhang
 5. Tang
 6. Haller et al

چارچوب نظری

گردشگری نقش مهمی در اقتصاد هر کشوری دارد (Lopes, 2017: 21). گردشگری شهری از عوامل اصلی افزایش درآمدهای اقتصادی شهرهای اروپایی است (Popescu & Corbos, 2010: 70). گردشگری شهری از انواع فعالیت‌های گردشگری مانند تفریح و سرگرمی در شهر، خرید تفریحی، جلسات تجاری، گالری‌های هنری، کنسرت‌ها، فستیوال‌ها و بازدید از مکان‌های جذاب مانند نمایشگاه‌ها و موزه‌ها به وجود می‌آید. جاذبه‌های گردشگری شهری شامل جذابیت‌های انسان ساخت و فعالیت‌هایی است که بر اساس جذابیت تاریخی و فرهنگی است (Yılmaz & Gunay, 2012: 2).

گردشگری شهری اگر به درستی برنامه‌ریزی، توسعه و مدیریت شود، ممکن است مزایا و منفعتی را برای جوامع شهری و جامعه عمومی ایجاد کند (Iordache & Cebuc, 2009: 1). گردشگری توسعه برخی از امکانات فرهنگی و تجاری جدید را تشویق می‌کند که می‌تواند هم توسط ساکنان و هم گردشگران مورد استفاده قرار گیرد. گردشگری مجموعه‌ای از سرمایه‌های مورد نیاز جهت حفظ آثار تاریخی، باستانی و تاریخی، هنر و سنت‌های فرهنگی و از همه مهم‌تر به بهبود کیفیت محیط‌زیست کمک می‌کند (Stanciulescu, 2009: 1).

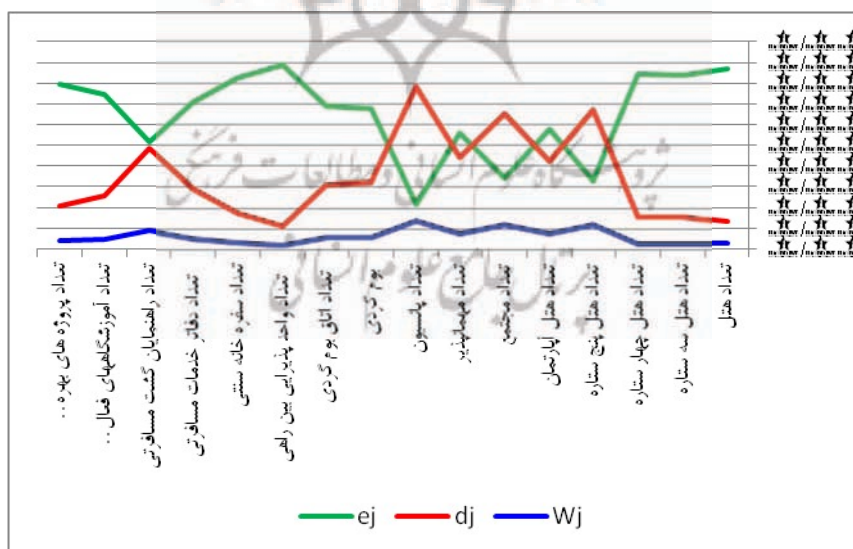
گردشگری شهری صنعتی است که روزه‌روز بر ارزش و اهمیت آن افزوده می‌شود. این صنعت در زمره پرسودترین صنایع در جهان محسوب می‌شود؛ به طوری که بعد از صنعت نفت و صنعت خودروسازی سومین صنعت پول‌ساز در جهان بوده است و در شرایط صحیح نه تنها فاقد عواقب اکولوژیکی است، بلکه منجر به احیای محیط می‌شود. پژوهش حاضر با هدف بررسی خدمات گردشگری شهری در ایران انجام شده است و با استفاده از تکنیک میرکا وضعیت خدمات مرتبط با گردشگری شهری در ایران مورد تحلیل قرار گرفته است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع کمی و تحلیلی است. داده‌های پژوهش از طریق سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری سال ۱۳۹۸ به دست آمده است. با استفاده از تکنیک میرکا به تحلیل خدمات گردشگری شهری ایران پرداخته شده است. با استفاده از مدل آنتروپی شانون به محاسبه وزن شاخص‌های مورد بررسی اقدام شده است و این وزن‌ها در تکنیک میرکا به کار گرفته شده‌اند. در جدول شماره ۱ شاخص‌های مورد مطالعه گردشگری در سال ۱۳۹۸ و وزن هر کدام از این شاخص‌ها نشان داده شده است.

جدول ۱- وزن شاخص‌های مرتبط با گردشگری شهری در سال ۱۳۹۸

شاخص	هتل	هتل سه ستاره	هتل چهار ستاره	هتل پنج ستاره	هتل آپارتمان	مجتمع	مهمان‌پذیر	پانسیون
Wj	۰/۰۲۳۹	۰/۰۲۸۵	۰/۰۲۸۱	۰/۱۲۰۱	۰/۰۷۵۸	۰/۱۱۷۳	۰/۰۷۹۲	۰/۱۴۰۴
شاخص	بوم‌گردی	اتاق بوم گردی	واحد پذیرایی بین راهی	سفره‌خانه سنتی	دفاتر خدمات مسافرتی	راهنمایان گشت مسافرتی	آموزشگاه‌های فعال گردشگری	پروژه‌های بهره‌بردار شده گردشگری
Wj	۰/۰۵۷۶	۰/۰۵۵۶	۰/۰۱۹۸	۰/۰۳۱۰	۰/۰۵۱۹	۰/۰۸۶۹	۰/۰۴۵۷	۰/۰۳۷

نمودار ۱- وزن شاخص‌های مرتبط با خدمات گردشگری شهری در سال ۱۳۹۸

تحلیل رابطه بین نماگرهای منتخب گردشگری شهری...، اکبری و همکاران | ۸۹

وزن محاسبه شده تعداد هتل (۰/۰۲۳۹)، تعداد هتل سه ستاره (۰/۰۲۸۵)، تعداد هتل چهار ستاره (۰/۰۲۸۱)، تعداد هتل پنج ستاره (۰/۱۲۰۱)، تعداد هتل آپارتمان (۰/۰۷۵۸)، تعداد مجتمع (۰/۱۱۷۳)، تعداد مهمان‌پذیر (۰/۰۷۹۲)، تعداد پانسیون (۰/۱۴۰۴)، بوم گردی (۰/۰۵۷۶)، تعداد اتاق بوم گردی (۰/۰۵۶۰)، تعداد واحد پذیرایی بین راهی (۰/۰۱۹۸)، تعداد سفره‌خانه سنتی (۰/۰۳۱۰)، تعداد دفاتر خدمات مسافرتی (۰/۰۵۱۹)، تعداد راهنمایان گشت مسافرتی (۰/۰۸۶۹)، تعداد آموزشگاه‌های فعال گردشگری (۰/۰۴۵۷) و تعداد پروژه‌های بهره‌برداری شده گردشگری (۰/۰۳۷۰) به دست آمده است. بعد از محاسبه مدل آنتروپی شانون برای شاخص‌های گردشگری شهری و شاخص‌های توسعه‌یافتگی به محاسبه روش میرکا اقدام شده است که در شش مرحله انجام می‌شود:

گام اول: تشکیل ماتریس تصمیم است و ماتریس تصمیم روش میرکا یک ماتریس تصمیم معیار-گزینه‌ای است.

گام دوم: تعیین ارجحیت بر اساس انتخاب گزینه‌ها (P_{Ai}) است. در طول انتخاب گزینه، تصمیم‌گیرنده برای روند کار بی‌طرف است و هیچ‌کدام از گزینه‌های پیشنهادی را ترجیح نمی‌دهد. بنابراین ترجیح برای انتخاب یکی از آنها از m گزینه ممکن بر اساس رابطه زیر می‌باشد.

$$P_{Ai} = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^m P_{Ai} \quad i = 1, 2, \dots, m$$

در رابطه بالا m تعداد کل گزینه‌ها را مشخص می‌کند. در تجزیه و تحلیل تصمیم‌گیری با احتمالات ذکرشده فرض می‌کنیم که تصمیم‌گیرنده نسبت به ریسک بی‌طرف است. در این حالت، تمام ترجیحات با توجه به انتخاب گزینه‌های خاص برابر است یعنی تمام P_{Ai} ها با هم برابر می‌باشند.

گام سوم: محاسبات عناصر ماتریس ارزیابی نظری (Tp) است. عناصر ماتریس ارزیابی نظری (tp_{ij}) به عنوان ضریب ارجحیت گزینه‌های P_{Ai} و وزن معیارها (W) محاسبه می‌شود که در زیر آورده شده است.

$$T_p = \begin{matrix} & w_1 & w_2 & \dots & w_n \\ \begin{matrix} P_{A_1} \\ P_{A_2} \\ \dots \\ P_{A_m} \end{matrix} & \begin{bmatrix} t_{p11} & t_{p12} & \dots & t_{p1n} \\ t_{p21} & t_{p22} & & t_{p2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ t_{pm1} & t_{pm2} & \dots & t_{pmn} \end{bmatrix} & = & \begin{matrix} & w_1 & w_2 & \dots & w_n \\ \begin{matrix} P_{A_1} \\ P_{A_2} \\ \dots \\ P_{A_m} \end{matrix} & \begin{bmatrix} P_{A_1}w_1 & P_{A_1}w_2 & \dots & P_{A_1}w_n \\ P_{A_2}w_1 & P_{A_2}w_2 & & P_{A_2}w_n \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ P_{A_m}w_1 & P_{A_m}w_2 & \dots & P_{A_m}w_n \end{bmatrix} \end{matrix}$$

از آنجایی که تصمیم‌گیرنده برای انتخاب اولیه گزینه‌ها بی طرف است، همه ترجیحات (P_{Ai}) برای همه گزینه‌ها برابر است. معادله بالا را می‌توان در معادله زیر نشان داد:

$$T_p = P_{A_i} \begin{bmatrix} w_1 & w_2 & \dots & w_n \\ t_{p1} & t_{p2} & \dots & t_{pn} \end{bmatrix} = P_{A_i} \begin{bmatrix} w_1 & w_2 & \dots & w_n \\ P_{A_i}w_1 & P_{A_i}w_2 & \dots & P_{A_i}w_n \end{bmatrix}$$

گام چهارم: تعیین معادله ارزیابی واقعی است. محاسبه عناصر ماتریس ارزیابی واقعی (Tr) با ضرب عناصر ماتریس ارزیابی نظری (TP) و عناصر ماتریس تصمیم اولیه (X) با توجه به معادلات زیر صورت می‌گیرد که معادله اول برای معیارهای مثبت و معادله دوم برای معیارهای منفی است.

$$t_{rij} = t_{pij} \left(\frac{x_{ij}^- - x_i^-}{x_i^+ - x_i^-} \right) \quad \text{برای معیارهای مثبت}$$

$$t_{rij} = t_{pij} \left(\frac{x_{ij}^+ - x_i^+}{x_i^- - x_i^+} \right) \quad \text{برای معیارهای منفی}$$

گام پنجم: محاسبه ماتریس شکاف کل (G) است. عناصر ماتریس G به عنوان تفاوت (فاصله) بین ارزیابی‌های نظری (tp_{ij}) و ارزیابی‌های واقعی (tr_{ij}) محاسبه می‌شوند که بر اساس رابطه زیر بیان می‌شوند.

تحلیل رابطه بین نماگرهای منتخب گردشگری شهری...، اکبری و همکاران | ۹۱

$$G = T_p - T_r = \begin{bmatrix} g_{11} & g_{12} & \dots & g_{1n} \\ g_{21} & g_{22} & \dots & g_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ g_{m1} & g_{m2} & \dots & g_{mn} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} t_{p11} - t_{r11} & t_{p12} - t_{r12} & \dots & t_{p1n} - t_{r1n} \\ t_{p21} - t_{r21} & t_{p22} - t_{r22} & \dots & t_{p2n} - t_{r2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ t_{pm1} - t_{rm1} & t_{pm2} - t_{rm2} & \dots & t_{pmn} - t_{rmn} \end{bmatrix}$$

گام ششم: محاسبه مجموع مقادیر نهایی شکاف کل (Q) است. بر اساس رابطه زیر مقادیر نهایی برای هر گزینه به دست می‌آید و بر اساس آن گزینه‌ها رتبه‌بندی می‌شود.

$$Q_i = \sum_{j=1}^n g_{ij}, i = 1, 2, \dots, m$$

هرچقدر مقادیر نهایی گزینه‌ای کمتر باشد آن گزینه رتبه برتر را کسب خواهد کرد (Gigovic et al, 2016: 11-13).

تحلیل داده‌ها

بعد از تشکیل ماتریس تصمیم گام دوم در روش میرکا تعیین ارجحیت بر اساس انتخاب گزینه‌ها (P_{Ai}) است. مقدار ارجحیت بر اساس انتخاب گزینه‌ها (PA) در این پژوهش (۰/۰۳۲۲) به دست آمده است. ماتریس ارزیابی نظری برای تعداد هتل (۰/۰۰۰۸)، تعداد هتل سه ستاره (۰/۰۰۰۹)، تعداد هتل چهار ستاره (۰/۰۰۰۹)، تعداد هتل پنج ستاره (۰/۰۰۳۹)، تعداد هتل آپارتمان (۰/۰۰۲۴)، تعداد مجتمع (۰/۰۰۳۸)، تعداد مهمان‌پذیر (۰/۰۰۲۶)، تعداد پانسیون (۰/۰۰۴۵)، بوم گردی (۰/۰۰۱۹)، تعداد اتاق بوم گردی (۰/۰۰۱۸)، تعداد واحد پذیرایی بین راهی (۰/۰۰۰۶)، تعداد سفره‌خانه سنتی (۰/۰۰۱۰)، تعداد دفاتر خدمات مسافرتی (۰/۰۰۱۷)، تعداد راهنمایان گشت مسافرتی (۰/۰۰۲۸)، آموزشگاه‌های فعال گردشگری (۰/۰۰۱۵) و تعداد پروژه‌های بهره‌برداری شده گردشگری (۰/۰۰۱۲) به دست آمده است.

گام چهارم در مدل میرکا تعیین معادله ارزیابی واقعی است. محاسبه عناصر ماتریس ارزیابی واقعی (Tr) با ضرب عناصر ماتریس ارزیابی نظری (T_p) و عناصر ماتریس تصمیم

اولیه (X) با توجه به معادلات شماره ۴ و ۵ صورت می‌گیرد که از معادله ۴ برای معیارهای مثبت و از معادله ۵ برای معیارهای منفی استفاده می‌شود.

معادله ارزیابی واقعی خدمات مرتبط با گردشگری شهری برای تمامی استان‌های کشور محاسبه شده است. در تکنیک میرکا مرحله پنجم محاسبه ماتریس شکاف کل (G) است. در جدول شماره ۲ محاسبه ماتریس شکاف کل خدمات گردشگری شهری در سال ۱۳۹۸ محاسبه و ارائه شده است.

جدول ۲- محاسبه ماتریس شکاف کل خدمات گردشگری شهری در سال ۱۳۹۸

شاخص استان	هتل	هتل سه ستاره	هتل چهار ستاره	هتل پنج ستاره	هتل آپارتمان	مجموع	مهمان‌پذیر	پانسیون
آذربایجان شرقی	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۲۴	۰/۰۰۲۳	۰/۰۰۳۸	۰/۰۰۲۲	۰/۰۰۴۵
آذربایجان غربی	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۳۶	۰/۰۰۲۴	۰/۰۰۳۷	۰/۰۰۲۲	۰/۰۰۴۵
اردبیل	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۳۹	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۳۸	۰/۰۰۱۹	۰/۰۰۴۵
...	...	...	...	...	...	...	...	...
هرمزگان	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۳۰	۰/۰۰۲۴	۰/۰۰۳۷	۰/۰۰۲۵	۰/۰۰۴۵
همدان	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۳۹	۰/۰۰۲۴	۰/۰۰۳۸	۰/۰۰۲۵	۰/۰۰۴۵
یزد	۰/۰۰۰۶	۰/۰۰۰۸	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۳۹	۰/۰۰۲۴	۰/۰۰۳۸	۰/۰۰۲۵	۰/۰۰۴۳
شاخص استان	بوم گردی	اتاق بوم گردی	واحد پلایرایی بین راهی	سفره‌خانه سستی	دفاتر خدمات مسافرتی	راهنمایان کشت مسافرتی	آموزشگاه‌های گردشگری	پروژه‌های گردشگری
آذربایجان شرقی	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۰۴	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۱۵	۰/۰۰۲۷	۰/۰۰۱۳	۰/۰۰۱۲
آذربایجان غربی	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۰۶	۰/۰۰۱۰	۰/۰۰۱۶	۰/۰۰۲۸	۰/۰۰۱۴	۰/۰۰۰۸
اردبیل	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۱۷	۰/۰۰۰۶	۰/۰۰۱۰	۰/۰۰۱۷	۰/۰۰۲۸	۰/۰۰۱۳	۰/۰۰۰۹
...	...	...	...	...	...	...	...	...
هرمزگان	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۰۶	۰/۰۰۱۶	۰/۰۰۲۸	۰/۰۰۱۴	۰/۰۰۰۹
همدان	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۰۶	۰/۰۰۰۹	۰/۰۰۱۷	۰/۰۰۲۷	۰/۰۰۱۴	۰/۰۰۰۹
یزد	۰/۰۰۱۳	۰/۰۰۱۲	۰/۰۰۰۶	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۱۶	۰/۰۰۲۶	۰/۰۰۱۴	۰/۰۰۰۶

ماتریس شکاف کل خدمات مرتبط با گردشگری شهری در ایران محاسبه شده است. برای نمونه ماتریس شکاف کل برای آذربایجان شرقی برای تعداد هتل (۰/۰۰۰۷)، تعداد هتل سه ستاره (۰/۰۰۰۸)، تعداد هتل چهار ستاره (۰/۰۰۰۷)، تعداد هتل پنج ستاره (۰/۰۰۲۴)، تعداد هتل آپارتمان (۰/۰۰۲۳)، تعداد مجتمع (۰/۰۰۳۸)، تعداد مهمان پذیر (۰/۰۰۲۲)، تعداد پانسیون (۰/۰۰۴۵)، تعداد راهنمایان گشت مسافرتی (۰/۰۰۲۷)، تعداد آموزشگاه‌های فعال گردشگری (۰/۰۰۱۳) و تعداد پروژه‌های بهره‌برداری شده گردشگری (۰/۰۰۱۲) به دست آمده است. در تکنیک چند شاخصه میرکا مرحله ششم مربوط به محاسبه مجموع مقادیر نهایی شکاف کل است. هرچقدر مقادیر نهایی برای گزینه‌ای کمتر باشد آن گزینه رتبه برتر را کسب خواهد کرد.

جدول ۳- محاسبه مجموع مقادیر نهایی شکاف کل خدمات گردشگری شهری در سال ۱۳۹۸

رتبه	امتیاز Q	استان	رتبه	امتیاز Q	استان
۱۷	۰/۰۳۰۸	البرز	۱	۰/۰۱۵۴	تهران
۱۸	۰/۰۳۱۱	گلستان	۲	۰/۰۱۸۷	خراسان رضوی
۱۹	۰/۰۳۱۱	لرستان	۳	۰/۰۲۳۸	گیلان
۲۰	۰/۰۳۱۳	همدان	۴	۰/۰۲۵۸	کرمان
۲۱	۰/۰۳۱۳	خراسان جنوبی	۵	۰/۰۲۶۶	فارس
۲۲	۰/۰۳۱۳	مرکزی	۶	۰/۰۲۷۳	اصفهان
۲۳	۰/۰۳۱۴	خراسان شمالی	۷	۰/۰۲۷۵	مازندران
۲۴	۰/۰۳۱۴	کهگیلویه و بویراحمد	۸	۰/۰۲۸۷	یزد
۲۵	۰/۰۳۱۵	کردستان	۹	۰/۰۲۸۹	آذربایجان شرقی
۲۶	۰/۰۳۱۶	زنجان	۱۰	۰/۰۲۹۹	اردبیل
۲۷	۰/۰۳۱۶	قزوین	۱۱	۰/۰۳۰۰	هرمزگان
۲۸	۰/۰۳۱۷	چهارمحال و بختیاری	۱۲	۰/۰۳۰۲	سمنان
۲۹	۰/۰۳۱۸	بوشهر	۱۳	۰/۰۳۰۵	آذربایجان غربی
۳۰	۰/۰۳۱۸	سیستان و بلوچستان	۱۴	۰/۰۳۰۵	خوزستان
۳۱	۰/۰۳۱۸	ایلام	۱۵	۰/۰۳۰۶	قم
			۱۶	۰/۰۳۰۸	کرمانشاه

نتایج مدل میرکا و محاسبه مجموع مقادیر نهایی شکاف کل (Q) نشان می‌دهد که استان تهران با کسب امتیاز (۰/۰۱۵۴) بیش‌ترین امتیاز مربوط به خدمات مرتبط با صنعت گردشگری شهری را به خود اختصاص داده است. میزان امتیاز استان خراسان رضوی عدد (۰/۰۱۸۷) بوده است و بیشترین امتیاز مربوط به خدمات گردشگری شهری بعد از استان تهران متعلق به این استان است. میزان امتیاز استان گیلان عدد (۰/۰۲۳۸) است و بیشترین امتیاز مربوط به خدمات گردشگری شهری بعد از استان تهران و خراسان رضوی متعلق به استان گیلان بوده است. مجموع مقادیر نهایی شکاف کل نشان می‌دهد که استان‌های بوشهر با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸)، سیستان و بلوچستان با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸) و استان ایلام با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸) کمترین امتیاز را از آن خود کرده‌اند.

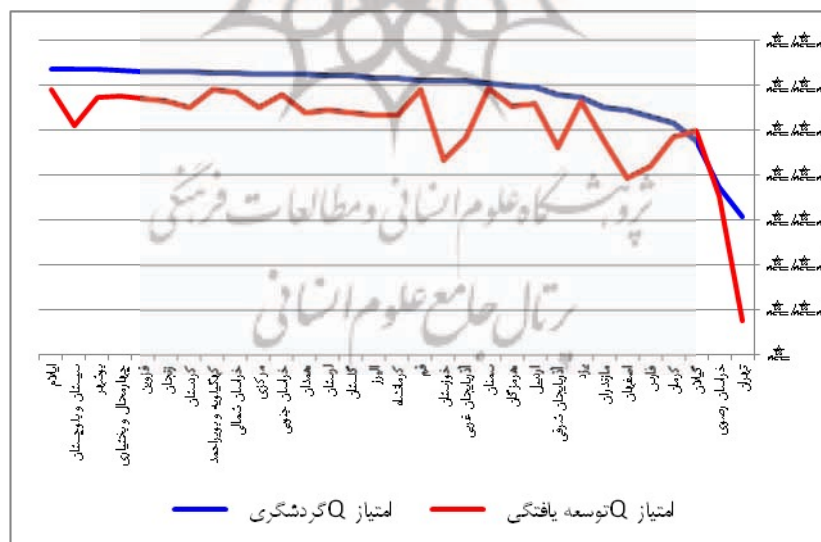
مراحل مختلف تکنیک چند شاخصه میرکا برای تعیین میزان توسعه‌یافتگی استان‌های ایران در سال ۱۳۹۸ انجام شده است و در جدول ۴ و نمودار ۲ مجموع مقادیر نهایی شکاف کل ارائه شده است. مقادیر نهایی شکاف کل نشان می‌دهد که در زمینه توسعه‌یافتگی بهترین ارزش به تهران (۰/۰۳۷) اختصاص پیدا کرده است. خراسان رضوی امتیاز (۰/۰۱۷۷) را به خود اختصاص داده است و از این حیث کمترین امتیازات متعلق به ایلام (۰/۰۲۹۶) و سمنان (۰/۰۲۹۷) بوده است.

جدول ۴- مقادیر نهایی شکاف کل میزان توسعه‌یافتگی استان‌های ایران در سال ۱۳۹۸

رتبه	امتیاز Q	استان	رتبه	امتیاز Q	استان
۱۷	۰/۰۲۷۵	مرکزی	۱	۰/۰۳۷	تهران
۱۸	۰/۰۲۷۶	کردستان	۲	۰/۰۱۷۷	خراسان رضوی
۱۹	۰/۰۲۷۷	هرمزگان	۳	۰/۰۱۹۶	اصفهان
۲۰	۰/۰۲۷۹	اردبیل	۴	۰/۰۲۰۹	فارس
۲۱	۰/۰۲۸۳	یزد	۵	۰/۰۲۱۶	خوزستان
۲۲	۰/۰۲۸۳	زنجان	۶	۰/۰۲۳۱	آذربایجان شرقی
۲۳	۰/۰۲۸۶	قزوین	۷	۰/۰۲۳۸	مازندران
۲۴	۰/۰۲۸۷	بوشهر	۸	۰/۰۲۴۱	آذربایجان غربی

۲۵	۰/۰۲۸۸	چهارمحال و بختیاری	۹	۰/۰۲۴۳	کرمان
۲۶	۰/۰۲۸۹	خراسان جنوبی	۱۰	۰/۰۲۴۹	گیلان
۲۷	۰/۰۲۹۲	خراسان شمالی	۱۱	۰/۰۲۵۶	سیستان و بلوچستان
۲۸	۰/۰۲۹۵	کهگیلویه و بویراحمد	۱۲	۰/۰۲۶۷	البرز
۲۹	۰/۰۲۹۶	قم	۱۳	۰/۰۲۶۷	کرمانشاه
۳۰	۰/۰۲۹۶	ایلام	۱۴	۰/۰۲۶۹	گلستان
۳۱	۰/۰۲۹۷	سمنان	۱۵	۰/۰۲۷	همدان
			۱۶	۰/۰۲۷۲	لرستان

جدول ۴ و مقادیر نهایی شکاف کل میزان توسعه یافتگی استان‌های ایران در سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد که تهران با امتیاز (۰/۰۳۷)، خراسان رضوی با امتیاز (۰/۰۱۷۷) و اصفهان با امتیاز (۰/۰۱۹۶) بیش‌ترین امتیاز توسعه یافتگی را به خود اختصاص داده‌اند و در این زمینه قم و ایلام با امتیاز (۰/۰۲۹۶) و سمنان با امتیاز (۰/۰۲۹۷) در پایین‌ترین سطح توسعه یافتگی قرار گرفته‌اند.

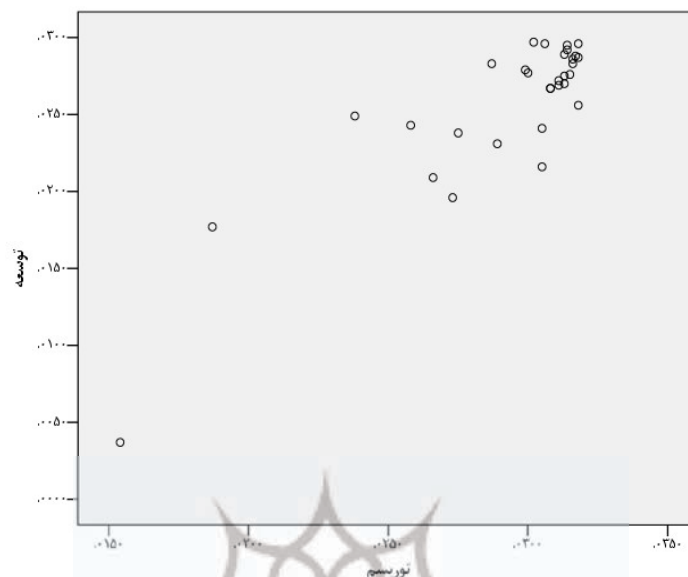
نمودار ۲- مقادیر نهایی شکاف کل گردشگری و توسعه یافتگی در سال ۱۳۹۸

نمودار ۲ مجموع مقادیر نهایی شکاف کل را برای گردشگری و توسعه‌یافتگی نشان می‌دهد. در تکنیک چند شاخصه میرکا و محاسبه مجموع مقادیر نهایی شکاف کل هرچقدر مقادیر نهایی برای گزینه‌ای کمتر باشد آن گزینه حالت برتر را کسب خواهد کرد. همچنان که نمودار ۲ نشان می‌دهد در زمینه امتیاز گردشگری و امتیاز توسعه‌یافتگی بهترین وضعیت و حالت متعلق به تهران بوده است. امروزه توسعه گردشگری در تمامی عرصه‌ها مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران و شرکت‌های خصوصی قرار گرفته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که شاخص‌های صنعت گردشگری شهری با میزان توسعه‌یافتگی وابستگی دوجانبه دارد و رونق آن از لحاظ افزایش درآمدها در اقتصاد کشور تأثیر به‌سزایی دارد.

توسعه شاخص‌های گردشگری اقتصاد کشور را از حالت تک‌محصولی خارج می‌کند و ثبات اقتصادی را به علت ثبات در درآمدهای ناشی از جذب گردشگری برای کشور به همراه خواهد داشت. در جدول ۵ وضعیت ضریب همبستگی چندگانه، ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده رابطه بین نماگرهای منتخب گردشگری شهری و میزان توسعه‌یافتگی ایران در سال ۱۳۹۸ ارائه و تحلیل شده است.

جدول ۵- مقادیر ضریب همبستگی چندگانه، ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0/865 ^a	0/747	0/739	0/00261
a. Predictors: (Constant), توریسم				

نمودار ۳- رابطه بین گردشگری و توسعه یافتگی در ایران در سال ۱۳۹۸

رابطه بین گردشگری و توسعه یافتگی در ایران در جدول ۵ و نمودار ۳ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. مقدار ضریب تعیین ۰/۷۴۷ به دست آمده است. مقدار ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۷۴/۷ درصد تغییرات در وضعیت توسعه یافتگی به خدمات گردشگری وابسته است و بقیه ۲۵/۳ درصد به سایر عوامل بستگی دارد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده ۷۳/۹ به دست آمده است. ضریب همبستگی چندجانبه برابر با ۰/۸۶۵ به دست آمده است.

بحث و نتیجه گیری

مجموع مقادیر نهایی شکاف گل نشان می‌دهد که استان تهران با کسب امتیاز (۰/۰۱۵۴) بیشترین امتیاز مربوط به خدمات صنعت گردشگری شهری را به خود اختصاص داده است. استان خراسان رضوی در تکنیک میرکا با کسب امتیاز (۰/۰۱۸۷) بعد از استان تهران بیشترین امتیاز گردشگری شهری را از آن خود کرده است. استان گیلان با کسب امتیاز (۰/۰۲۳۸) در جایگاه سوم قرار دارد. در تکنیک میرکا استان کرمان با کسب امتیاز

(۰/۰۲۵۸) در جایگاه چهارم قرار گرفته است. استان فارس با کسب امتیاز (۰/۰۲۶۶) در جایگاه پنجم قرار گرفته است. استان اصفهان با کسب امتیاز (۰/۰۲۷۳) در جایگاه ششم و استان مازندران با کسب امتیاز (۰/۰۲۷۵) در جایگاه هفتم بوده است. در تکنیک میرکا استان یزد با کسب امتیاز (۰/۰۲۸۷) بعد از استان‌های نام برده شده دارای بیشترین امتیاز بوده است. نتایج تکنیک میرکا و مجموع مقادیر نهایی شکاف کل نشان می‌دهد که استان‌های بوشهر با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸)، سیستان و بلوچستان با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸) و استان ایلام با کسب امتیاز (۰/۰۳۱۸) در رتبه‌های بیست و نهم، سی‌ام و سی و یکم قرار دارند.

نتایج حاصل شده از تکنیک میرکا و مجموع مقادیر نهایی شکاف کل در زمینه توسعه‌یافتگی نشان می‌دهد که بهترین ارزش به تهران (۰/۰۳۷) اختصاص داشته است. خراسان رضوی امتیاز (۰/۰۱۷۷) را به خود اختصاص داده است و از این حیث کمترین امتیازات متعلق به ایلام (۰/۰۲۹۶) و سمنان (۰/۰۲۹۷) بوده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین شاخص‌های گردشگری و میزان توسعه‌یافتگی در ایران رابطه وجود دارد. مقدار ضریب تعیین ۰/۷۴۷ به دست آمده است. مقدار ضریب تعیین نشان می‌دهد که ۷۴/۷ درصد تغییرات در وضعیت توسعه‌یافتگی به خدمات گردشگری وابسته است و بقیه ۲۵/۳ درصد به سایر عوامل بستگی دارد.

نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه بنور و برامول (Benur & Bramwell, 2015) همسویی دارد. این نویسندگان معتقد هستند که تنوع و ارتباط محصولات گردشگری می‌تواند برای توسعه موفقیت‌آمیز مقاصد گردشگری بسیار مهم باشد و از طریق توسعه گردشگری می‌توان شاهد رشد و توسعه شهرها و مناطق بود.

نتایج این مطالعه با نتایج مطالعات میر و میر (Meyer & Meyer, 2015)، رودی و همکاران (Roudi et al, 2019)، آنتوناگاکیس و همکاران (Antonakakis et al, 2019)، نوتس (Neuts, 2020)، کالرو و ترنر (Calero & Turner, 2020)، چنگ و زنگ (Cheng & Zhang, 2020)، تانگ (Tang, 2020)، هالر و همکاران (Haller et al, 2021) همسویی دارد. این نویسندگان معتقد هستند که بین گردشگری و رشد و توسعه اقتصادی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتایج این مطالعه با نتایج مطالعه هالر و همکاران (Haller et al, 2021) همسویی دارد. این نویسندگان معتقد هستند که طبق داده‌های آماری و ادبیات نظری، گردشگری یکی از مهم‌ترین بخش‌هایی برای رشد و توسعه اقتصادی است و لازم است که هم در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و هم کشورهای در حال توسعه به این مقوله توجه شود. مجموع مقادیر نهایی شکاف کل و اختلاف امتیازهای به‌دست‌آمده در تکنیک تصمیم‌گیری میرکا نشان‌دهنده نابرابری میان استان‌های ایران در زمینه خدمات مرتبط با گردشگری شهری است و بین میزان خدمات گردشگری شهری و توسعه‌یافتگی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

گردشگری شهری نیازمند برنامه‌ریزی جهت تضمین نمودن اثرات مثبت و کاهش عوارض منفی است، به همین خاطر به چارچوب برنامه‌ریزی یکپارچه، جامع و راهبردهای مؤثر مدیریتی نیازمند است. گردشگری شهری باید از طریق روش‌های یکپارچه و مبتنی بر برنامه‌ریزی سالم، مدیریت شود. با این رویکرد به توریسم این صنعت می‌تواند سودهای قابل توجه اقتصادی زیادی را بدون به وجود آوردن مشکلات اکولوژیکی و اجتماعی در پی داشته باشد. برنامه‌ریزی توریسم در تمامی سطوح توسعه و برای مکان‌های ویژه، قابل اجرا است. برنامه‌ریزی یکپارچه می‌تواند منافع اقتصادی، اجتماعی و محیطی ایجاد نموده و به بهبود شاخص‌های عدالت اجتماعی، ارتقاء سطح زندگی، رفاه عمومی و توازن منطقه‌ای منجر شود.

مهم‌ترین معضلات پیش روی گردشگری شهری در ایران مشکلات مدیریتی و سازمانی است. چراکه مدیریت در گردشگری، نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. موفقیت کشورهای پیشرفته در توسعه گردشگری تا حد زیادی به نظام مدیریتی حاکم بر این صنعت وابسته بوده است که باعث بالا بردن کارایی و راندمان صنعت توریسم به‌طور عام و توریسم شهری به‌طور خاص می‌شود. محدودیت‌های مربوط به اختلافات فرهنگی، عدم وجود زیرساخت‌های مناسب، عدم وجود ساختاری منسجم مشخص، عدم رسیدگی به مراکز جذب گردشگر، عدم وجود کادر متخصص در مراکز باستانی و تاریخی، عدم ارائه

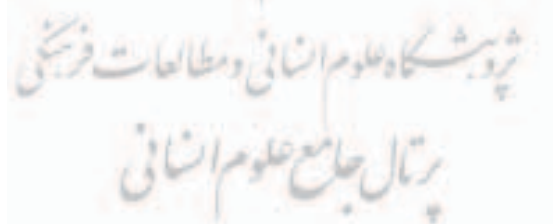
سرویس مناسب به گردشگران، عدم امکان تعامل و ایجاد ارتباط با گردشگر، به دلیل تفاوت‌های فرهنگی و زبانی و از همه مهم‌تر عدم وجود درک صحیح از اهمیت گردشگری در کشور برخی از تنگناهای موجود فراروی گردشگری شهری در ایران است. نهادینه کردن مفاهیم گردشگری گامی مؤثر در جهت توسعه این صنعت است، برای رشد این صنعت، علاوه بر شناخت علایق و سلیقه‌های گردشگران، استانداردسازی اماکن اقامتی و پذیرایی و ارائه تسهیلات و خدمات به جهانگردان خارجی از ضروریات است. رشد و ارتقای گردشگری بیش از هر چیز دیگر نیازمند مشارکت بخش خصوصی است. بازسازی زیرساخت‌های کشور در زمینه حمل‌ونقل هوایی و زمینی، ایجاد امنیت برای گردشگران، معرفی جاذبه‌های گردشگری ایران به دنیا، تغییر نوع دیدگاه‌ها به گردشگری، سیاست‌گذاری واحد و... از مهم‌ترین راهبردهایی است که در خارج نمودن صنعت گردشگری کشور از رکود می‌توان انجام داد.

ORCID

Mahmood Akbari <http://orcid.org/0000-0003-0420-6607>

Yousef Zarnegarian <http://orcid.org/0000-0002-4363-7517>

Ebrahim Molavi <http://orcid.org/0000-0003-2813-2892>

منابع

- اکبری، محمود. (۱۴۰۱)، «سنجش توسعه پایدار اجتماعی در کلان‌شهرهای ایران با استفاده از تکنیک‌های آیداس و میرکا»، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی، سال ۲۶، شماره ۷۹: ۳۹-۵۹.
- (<https://geoplanning.tabrizu.ac.ir>)
- Airey, David, Tribe, John and Benckendorff, Pierre. (2015). "The managerial gaze: the long tail of tourism education and research." *Journal of Travel Research*, 54(2): 139-151.
- (<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0047287514522877>)
- Akdag, Gurhan, and Oter, Zafer. (2011). "Assessment of world tourism from a geographical perspective and a comparative view of leading destinations in the market." *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 19 (2011): 216-224.
- (<https://www.researchgate.net/publication/251714059>)
- Akihito, Nakajo. (2017). "Development of Tourism and the Tourist Industry in India: A Case Study of Uttarakhand." *Journal of Urban and Regional Studies on Contemporary India*, 3(2): 1-12.
- (<https://ir.lib.hiroshima-u.ac.jp/files/public/4/43726/>)
- Antonakakis, Nikolaos, Dragouni, Mina, Eeckels, Bruno, and Filis, George. (2019). "The tourism and economic growth enigma: Examining an ambiguous relationship through multiple prisms." *Journal of Travel Research*, 58(1): 3-24.
- (<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0047287517744671>)
- Ashworth, Gregory, and Page, Stephen.J. (2011). "Urban tourism research: Recent progress and current paradoxes." *Tourism Management*, 32 (2011): 1-15.
- (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517710000233>)
- Bandoi, Anca, Jianu, Elena, Enescu, Maria, Axinte, Gheorghe, Tudor, Sorin, and Firoiu, Daniela. (2020). "The Relationship between Development of Tourism, Quality of Life and Sustainable Performance in EU Countries." *Sustainability*, 12(1628): 1-24.
- (<https://www.researchgate.net/publication/339419150>)
- Benur, Abdelati, and Bramwell, Bill. (2015). "Tourism product development and product diversification in destinations." *Tourism Management*, 50(C): 213-224.
- (<https://ideas.repec.org/a/eee/touman/v50y2015icp213-224.html>)
- Calero, Calero, and Turner, Lindsay.W. (2020). "Regional economic development and tourism: A literature review to highlight future directions for regional tourism research." *Tourism Economics*, 26(1): 3-26.
- (<https://www.researchgate.net/publication/336652736>)
- Cheng, Li, and Zhang, Jun. (2020). "Is tourism development a catalyst of economic recovery following natural disaster? An analysis of economic resilience and spatial variability." *Current Issues in Tourism*, 23(20): 2602-2623.
- (<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500.2019.1711029>)

- Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization. (2019). Statistical Yearbook of the Cultural Heritage, Handicrafts and Tourism Organization in 2019, Cultural Heritage and Tourism Research Institute, Tehran. [Persian]
- (<https://www.gisoom.com/book/11590685>)
- Dumbrovská, Veronika Marianovska, and Fialová, Dana. (2014). "Tourist Intensity in Capital Cities in Central Europe: Comparative Analysis of Tourism in Prague, Vienna and Budapest." *Czech Journal of Tourism*, 3(1): 5-26.
- (<https://www.researchgate.net/publication/269929600>)
- Gigovic, Ljubomir, Pamucar, Dragan, Bajic, Zoran, and Milicevic, Milic. (2016). "The Combination of Expert Judgment and GIS-MAIRCA Analysis for the Selection of Sites for Ammunition Depots." *Sustainability* 2016, 8, 372: 1-30.
- (<https://ideas.repec.org/a/gam/jsusta/v8y2016i4p372-d68292.html>)
- Haller, Alina-Petronela, Butnaru, Gina-Lonela, Tacu Hârșan, Georgia-Daniela, and Ștefănică, Mirela. (2021). "The relationship between tourism and economic growth in the EU-28. Is there a tendency towards convergence?." *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 34(1): 1121-1145.
- (<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1331677X.2020.1819852>)
- Iordache, Maria Carmen, and Cebuc, Luliana. (2009). "The influence of juridical regulations upon tourist town planning." *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 1(10): 86-92.
- (<https://ideas.repec.org/a/rom/terumm/v4y2009i10p86-92.html>)
- Khan, Asif, Bibi, Sughra, Lorenzo, Ardito, Lyu, Jiaying, and Udden Babar, Zaheer. (2020). "Tourism and Development in Developing Economies: A Policy Implication Perspective." *Sustainability*, 12(1618): 1-19.
- (<https://www.researchgate.net/publication/339419159>)
- Lopes, Ana Paula. (2017). "Tourism planning and development: The case of Portugal's Norte region Planeamento e desenvolvimento do turismo: o caso da região Norte de Portugal." *Tourism & Management Studies*, 13(4): 20-29.
- (<https://www.researchgate.net/publication/320741106>)
- Manhas, Parikshat.S, Manrai, Lalita.A, and Manrai, Ajay.K. (2016). "Role of tourist destination development in building its brand image: A conceptual model." *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 21 (2016): 25-29.
- (https://www.econstor.eu/bitstream/10419/179773/1/jefas_v21_i40_p025-029.pdf)
- Meyer, Natanya, and Meyer, Danie. (2015). "The role and impact of tourism on local economic development: A comparative study." *African Journal for Physical, Health Education, Recreation and Dance*, 21(1:1): 197-214.
- (<https://www.researchgate.net/publication/287645318>)
- Neuts, Bart. (2020). "Tourism and urban economic growth: A panel analysis of German cities." *Tourism Economics*, 26(3): 519-527.
- (<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1354816619833553>)

تحلیل رابطه بین نماگرهای منتخب گردشگری شهری...، اکبری و همکاران | ۱۰۳

- Popescu, Ruxandra Irina, and Corbos, Razvan Andrei. (2010). "The role of urban tourism in the strategical development of Brasov area." *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 7(16): 69-85. (<http://um.ase.ro/no16/6.pdf>)
- Roudi, Samira, Arasli, Huseyin, and Akadiri, Seyi Saint. (2019). "New insights into an old issue—examining the influence of tourism on economic growth: Evidence from selected small island developing states." *Current Issues in Tourism*, 22(11): 1280–1300. (<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500.2018.1431207>)
- Stanciulescu, Gabriela Cecilia. (2009). "The role of urban marketing in the local economic development." *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 1(10): 114-135. (<https://www.semanticscholar.org/>)
- Statistics Center of Iran (2018). Statistical Yearbook of Iran 2018. Publications of the Office of the President. Public Relations and International Cooperation. First Edition. Tehran. [Persian] (https://amar.org.ir/Portals/0/Files/fulltext/1397/N_Salnameh_97.pdf)
- Tang, Chor Foon. (2020). "The threshold effects of educational tourism on economic growth." *Current Issues in Tourism*, 24(1): 33-48. (<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500.2019.1694869>)
- Tokarchuk, Oksana, Gabriele, Roberto, and Maurer, Oswin. (2017). "Development of city Tourism and well-being of urban residents: A case of German Magic Cities." *Tourism Economics*, 23 (2): 343–359. (<https://www.researchgate.net/publication/315449608>)
- Wang, Yu, Li, Gang, and Bai, Xuemei. (2005). "A Residential Survey on Urban Tourism Impacts in Harbin." *China Tourism Research*, 1(1): 116-129. (<https://openresearch.surrey.ac.uk/esploro/outputs/journalArticle/>)
- Yilmaz, Ali, and Gunay, Semra. (2012). "Urban Tourism and Its Contribution to Economic and Image Regeneration." *International interdisciplinary social inquiry conference*, 17-21 June 2012, Bursa. 1-15. (<https://www.researchgate.net/publication/329529240>)
- Zamfir, Andreea, and Corbos, Razvan Andrei. (2016). "Towards Sustainable Tourism Development in Urban Areas: Case Study on Bucharest as Tourist Destination." *Sustainability*, 2015(7), 12709-12722. (<https://www.researchgate.net/publication/283198100>)

استناد به این مقاله: اکبری، محمود؛ زرنگاریان، یوسف و مولوی، ابراهیم. (۱۴۰۳). تحلیل رابطه بین نماگرهای منتخب گردشگری شهری و توسعه یافتگی در ایران. فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۵(۵۸)، ۷۹-۱۰۳.

Social Development and Welfare Planning Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.